

Akathisztosz-ikon Pannonhalmán

Július 2-án emlékezünk meg az Istenszülő köntösének a konstantinápolyi Blakherné templomban történő elhelyezéséről. A szent szűz ereklyéjét a város fennállása szempontjából is kulcsfontosságúnak tartották: ha barbár támadás fenyegetett, a császár és a pátriárka vezetésével a nép legtöbbször ebben a templomban kérte buzgón az Istenszülő oltalmazó pártfogását. Egyes hagyományok szerint a 7. századból származó akathisztosz himnusz keletkezése is egy ilyen támadáshoz és a templomban történt csodához kapcsolódik. Erről több alkalommal is megemlékezünk az egyházi év folyamán: a nagyböjtben az ún. akathisztosz szombatján, illetve október 1-jén, az Istenszülő oltalma ünnepén. Az akathisztosz himnuszhoz a 13. századtól kezdve saját ikonográfiai hagyomány is kapcsolódik. Ennek egyik késői emléke a Pannonhalmi Bencés Gimnázium diákkápolnájában található ikon. Egy ennyire tipikusan görög ikonográfiai téma vajon milyen úton-módon jelenhetett meg a római katolikus fiúgimnáziumban? Most ezt az utat mutatom be röviden.

Pannonhalmán már az 1950-es évektől kezdve megjelentek a görög diákok, főképp papcsaládok gyermekei, akik családjuk osztályellenség mivoltának köszönhetően az egyházi gimnáziumokban találhattak mindenképpen barátságosabb légkörre. A bencés atyák szívesen látták őket, hiszen többen az apukákat is ismerték, gyakran még Budapestről, a Központi Szemináriumból, ahol szoros baráti kapcsolatok is kialakultak. A pannonhalmi görögöknek aztán saját identitásformáló szokásaik is kialakultak: szombat esteként például együtt végezték a vecsernyét, amihez idővel liturgikus füzeteket is készítettek saját kiadásban. Az éneklést az ún. főgörög vezette, s ő őrízte a füzeteket, ő írta ki a vecsernye időpontját is a hirdetőablára. Ez a sajátos liturgikus élet 1991-ben a hétfő reggeli akathisztosz énekléssel bővült, amelybe bárki bekapcsolódhatott. Innen jött az ötlet, hogy az 1995-ben érettségiző évfolyam egy akathisztosz-ikont festessen búcsúajándékként a diákkápolnába. Ebben az évfolyamban volt ugyanis az utolsó valóban népes görög társaság, a két párhuzamos osztályban öt-öt fővel (az osztálylétszámok 40 körül mozogtak). Ráadásul ez volt az utolsó olyan évfolyam, amelyet még Nyíregyházán, a szemináriumban felvételiztettek a bencés atyák.

Az új ikon előképéül a Philomena Musebrink Istenszülő-ikonok Vlagyimirtől Máriapócsig (Nyíregyháza, 1994) című könyvében

található, az Istenszülő dicsőítése elnevezésű 16. századi orosz ikon középrészét jelöltük meg. Ebben a kompozícóban az Isten-

szülő közepén, egy diszes trónon ül, felette Krisztus Emmánuel félalakos ábrázolása tűnik fel, s mind a kettőjüköt növényi koszorú övezi. Alul a középtengelyben Bileám próféta mutat a megtestesült Igére, míg kétoldalt öt-öt ószövetségi istenös és próféta mozdul lendületesen a kép centruma felé, kezükben iratkezcset és valamilyen, a megtestesülés titkára utaló próféciajukat jelző szimbólumot tartva, amit a tekercsben olvasható szöveg magyaráz. Az ikon elkészítésére Maklárty Zsolt festőművészt, a gimnázium egykori növendékét kértük fel, aki nagyon kedvező feltételek mellett teljesítette is a megbízást. Az ikon ünnepélyes megszentelése a bazilikában történt 1995 tavaszán: a diákok elénekelték a címadó himnuszt, a szentelést pedig Kalota József

atyá, a Konstantinápolyi Ökumenikus Patriarkátus papja végezte. A szentelés a görög hagyomány szerint azzal vált teljessé, hogy az ikon másnap reggelig, a konventmise végéig a bazilika oltárán maradt. Ezt a szép szertartást akkor valóban igazi ökumenikus gesztusként éltük meg. József atyát mély baráti szálak fűzték a bencésekhez, így ő is otthonosan mozgott közöttünk.

A következő évben a gimnázium teljes belső felújításon esett át, a régi diákkápolna megszűnt. Az új kápolna végleges belső kialakítása néhány évvel később valósult meg. Jellemző, hogy a tervező építész „nem találta” az ikon helyét, de a bencés atyák, különösen is az akkori igazgató s az 1995-ben érettségizett „A” osztály egykori osztályfőnöke, Horváth Dori Tamás atya nem adták fel, és méltó módon tudták elhelyezni ezt a képet is az új térben. Az ikon elé egy öregdiákkal finom vonalú, egyedi olajmécsest is készítettek. Mindennek 25 éve már. Tamás

és József atya eltávozott ugyan közülünk, de hiszem, hogy az imádság ihletett pillanataiban újra meg újra találkozunk.